

Justitiedepartementet

103 33 STOCKHOLM

Vårt datum: 2025-08-19**Vårt diarienummer:** ADM/2025:455**Ert datum:** 2025-04-23**Er beteckning:** Ju2025/00949

Kopia till Utbildningsdepartementet

Ett höjt bidrag vid återvandring

Centrala studiestödsnämnden (CSN) har utifrån myndighetens ansvarsområde följande synpunkter på de remitterade förslagen.

Sammanfattning

4.4 När återvandringsbidrag inte ska få lämnas

Skulder som har överlämnats till Kronofogdemyndigheten bör beaktas

- CSN anser att även skulder som inte överlämnats till Kronofogdemyndigheten bör beaktas vid prövningen av återvandringsbidrag.

De utlänningar som kan bli aktuella för att söka återvandringsbidrag kan ha skulder där återbetalning pågår. Uppgifter om dessa skulder finns därför inte hos Kronofogdemyndigheten. Enligt CSN:s erfarenhet är återbetalningsfrekvens för studielån generellt sett betydligt lägre för låntagare bosatta utomlands än i Sverige.

CSN ser risker med att de utlänningar som lämnar Sverige slutar att betala sina lån. För att driva in studieskulder i utlandet och även föra processer, anlitar CSN i dag inkassoföretag eller advokater. Denna hantering kan i vissa fall medföra stora kostnader. Vidare kan möjligheterna att via offentliga register hitta adresser till låntagarna vara begränsade. Detta medför svårigheter att driva in fordringar i utlandet.

Beroende på i vilket land utlänningar bosätter sig kan det även finnas svårigheter att betala till utlandet på grund av valutarestriktioner. Detta omöjliggör i vissa fall utförsel av pengar till Sverige.

REMISSVAR

Med hänsyn till svårigheterna att driva in fordringar i utlandet är CSN:s uppfattning att samtliga skulder bör beaktas vid prövning av återvandringsbidrag. När det gäller CSN:s fordringar bör det i vart fall vara enkelt för Migrationsverket att kontakta CSN för att kontrollera om det finns skulder som ska betalas men inte har överlämnats till Kronofogdemyndigheten.

Konsekvenser

Ekonomiska konsekvenser för staten

- I promemorian görs bedömningen att det är svårt att uppskatta hur många personer som skulle kunna komma ifråga för återvandringsbidrag. Det är därför inte möjligt för CSN att uppskatta förslagets konsekvenser för myndighetens administrativa kostnader eller för storleken på beräknade kreditförluster på studielån.

Studiehjälp och studiemedel enligt studiestödslagen ([1999:1395](#)) samt omställningsstudiestöd enligt lagen ([2022:856](#)) om omställningsstudiestöd kan lämnas till vissa kategorier av utlänningar som enligt det remitterade förslaget kommer att kunna få rätt till det nya återvandringsbidraget.¹ Vissa utlänningar som befinner sig i studier och som uppbär studiestöd från CSN kan därmed komma att välja att avbyta sina studier för att lämna Sverige. Även utlänningar som inte längre befinner sig i studier men som tidigare har uppburit studiestöd från CSN kan komma att välja att lämna Sverige.

Avbrutna studier medför en ökad administration för CSN. För utlänningar som en gång har uppburit studiestöd i form av studielån och som lämnar landet försvåras CSN:s arbete med att säkerställa återbetalningen av lånen, vilket innebär en ökad risk för kreditförluster. Beräknade kreditförluster på studielån finansieras sedan den 1 januari 2023 genom räntan på studielån för alla låntagare.² I den remitterade promemorian görs bedömningen att det är svårt att uppskatta hur många personer som skulle kunna komma ifråga för återvandringsbidrag.³ Det är därför heller inte möjligt för CSN att uppskatta förslagets konsekvenser för myndighetens administrativa kostnader eller för storleken på beräknade kreditförluster på studielån.

Under läsåret 2024/25 hade omkring 16 000 personer som omfattas av 3 § förslaget till förordning om återvandringsbidrag för vissa utlänningar studiestöd i form av studiehjälp, studiemedel eller omställningsstudiestöd från CSN. CSN har däremot inte kunnat uppskatta hur många personer, som omfattas av 4 § förslaget till ny förordning, som under ett läsår har studiestöd från CSN. CSN uppskattar dock att det rör sig om flera tusen personer. Ungefär en tredjedel av de utlänningar som omfattas av förslaget till återvandringsbidrag och som har studiestöd från CSN tar även studielån. Det ska samtidigt påpekas att utlänningar som, under tiden de uppbär studielån, tillhörde en kategori som skulle kunna ha rätt till återvandringsbidrag sannolikt inte kommer att tillhöra

¹ Se 2 kap. 4 och 4 a § och 3 kap. 4 och 4 a § studiestödslagen samt 11 § lagen om omställningsstudiestöd.

² Se prop. 2022/23:1, [utgiftsområde 15](#), avsnitt 3.10.8.

³ Promemorian s. 34.

en sådan kategori under hela sin återbetalningstid. De kan t.ex. med tiden komma att bli svenska medborgare.

Konsekvenser för brottsligheten

- CSN efterlyser en grundligare analys av möjliga ytterligare åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar, missbruk och brottslighet, särskilt inom området robusta och enkla regelverk.

Stödsystem som innefattar utbetalningar av höga belopp och förskottsutbetalningar medför en förhöjd risk för felaktiga utbetalningar, missbruk och brottslighet. I betänkandet Ett stärkt och samlat skydd av välfärdsystemen ([SOU 2023:52](#)) redogörs för den s.k. brottstriangeln, och det konstateras att åtgärder mot missbruk och brottslighet kan delas in i åtgärder för att minska incitamenten att begå brott, att öka upptäcktsrisken och robusta och enkla regelverk.

Inom CSN:s verksamhetsområde utgör förskottsutbetalningar av studiemedel för utlandsstudier med höga belopp en särskild risk för missbruk och brottslighet.⁴ Risken för sanktioner verkar visserligen på ett generellt plan preventivt, men är enligt CSN:s erfarenhet mindre avskräckande för personer som medvetet och systematiskt vill missbruka systemen. Det är dessutom behäftat med betydande svårigheter att arbeta med en ökad upptäcktsrisk i de fall myndigheten är beroende av uppgifter från utländska aktörer, exempelvis från utländska läroanstalter, för sina kontroller. Utländska aktörer är t.ex. inte skyldiga att lämna uppgifter till en svensk myndighet. Intyg, kopior på intyg och liknande som lämnas in till beslutande myndighet av den sökande själv och intyg som har utfärdats i kontexter där korruption är vanligt förekommande har dessutom ett begränsat värde i kontrollhänseende. För CSN:s del är åtgärder på mer robusta och enkla regelverk för studiemedel för utlandsstudier därför också naturligt ett fokusområde.

Den remitterade promemorian innehåller bl.a. förslag om att sökande i sin ansökan ska lämna uppgifter på heder och samvete, om anmälningsskyldighet vid ändrade förhållanden och förslag till en återkravsbestämmelse. CSN anser att dessa åtgärder är rimliga och nödvändiga. CSN anser dock samtidigt att det kan finnas anledning att ifrågasätta om sådana åtgärder innebär att Migrationsverket kommer att ha tillräckliga kontrollmöjligheter och om sådana åtgärder är tillräckligt avskräckande för den som vill missbruka systemet. Särskilt som den som missbrukar systemet redan kan ha lämnat Sverige vid en eventuell upptäckt. Åtgärden att dela upp utbetalningarna av återvändningsbidraget kan visserligen ses som ett sätt att minska incitamenten för missbruk. CSN ser dock att det fortfarande kan finnas tydliga risker för att enskilda, exempelvis genom förfalskade eller köpta intyg, ändå kan komma att utverka felaktiga utbetalningar av hela återvändningsbidraget från Migrationsverket. CSN efterlyser därför en grundligare analys av möjliga

⁴ CSN fick av denna anledning den 7 december 2023 i uppdrag av regeringen att se över vilka åtgärder som kan vidtas inom ramen för gällande bestämmelser för att säkerställa att utbetalningar av studiemedel vid utlandsstudier är korrekta och därmed minska risken för felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. CSN:s redogjorde i rapporten Uppdrag att vidta åtgärder för att minska risken för felaktiga utbetalningar vid utlandsstudier, CSN mars 2024 ([ADM/2023:829](#)), för de åtgärder som myndigheten hade vidtagit och planerade att vidta.

REMISSVAR

ytterligare åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar, missbruk och brottslighet, särskilt inom området robusta och enkla regelverk.

Beslut om detta remissvar har fattats av t.f rättschef Jeanette Lundqvist efter föredragning av verksjuristerna Rose-Mari Kvist och Ulrika Åsemar. I arbetet med remissvaret har även utredaren Joacim Strömblad deltagit.

Jeanette Lundqvist

Rose-Mari Kvist

Ulrika Åsemar